

népek, nyelvek, vallások, s ezekre alapozott népszokások sokszínűsége jellemezte a mindennapi életet. E könyv azonban több mint hagyományos tájrekonstrukció vagy táj- és népismertető monográfia, a szerző a Marosszög szülötte, s a Szülőföld iránt érzett szeretete, az elődök benne élő tisztelete – reményei és szándékai szerint – a mű szellemiségéből is jól érzékelhető. A maroszsögi emberek értékteremtő munkájának, a helyi társadalomnak és a sajátos természeti környezetnek térben és időben változó történeti folyamatait feltáró munka azonban nemcsak a szűkebben értelmezett regionális történeti földrajz tárgykerébe terjed ki, ezen túlmenően környezet-, táj-, társadalom-, település- és gazdaságtörténet is.

E monográfia nemcsak a tudományos szakembereknek (pl. helytörténészek, geográfusok, gazdaságtörténészek, ökológusok stb.) lehet értékes, hanem például a lokálpatriótáknak, illetve a korabeli társadalom és gazdaság iránt érdeklődőknek is tartalmazhat értékes adatokat és információkat. *A Marosszög történeti földrajzával* foglalkozó monográfia – a szerző reményei szerint – jelentősen gazdagítja hazánk táj-, nép- és gazdaságtörténetét, erősíti nemzeti identitásunkat, honszeretetünket és lokális kötődésünket is.

(*Kókai Sándor*: *A Marosszög történeti földrajza, 1718–1918*. A táj- és erőforrás-használat változása a 18. század elejétől a 20. század elejéig. MTA Társadalomföldrajzi Tudományos Bizottság Történeti Földrajzi Albizottsága, Nyíregyháza–Kiszombor, 2021. 296 oldal)

Bányászné Kristóf Andrea

FUTBALLKÖNYV KUNSZENTMIKLÓSRÓL

2021 nyarán újabb, most éppen sporttörténeti művel jelentkezett Balogh Mihály helytörténész, könyvtáros tanár, ezúttal is társszerzővel, Dobos Józseffel, akiről ezt

írja: „*Egykori tanárom, majd edzőm és játékosársam, utóbb kollégám [volt] a pedagógus pályán...*” (A *Honismeret* 2012. 6. számában már olvashattunk Balogh *A költő és a város – Petőfi Sándor Kunszentmiklóson* című munkájáról, míg egy évvel később a 4. számban a *Kettős kötésben – Tiszteletkötet Balogh Mihály 70. születésnapjára* című könyvről.)

A recenzius kénytelen bevallani, hogy a kötet minden részletét képtelen lesz kibontani, megelégszik azzal, hogy a fontosabb témákra utal és felkelti iránta az érdeklődést.

A könyv műfaja *futballkrónika*, a XX. század futballkrónikája, 1911-től 2000-ig kísérel meg felvázolni a nagyközség (majd város) futballtörténetét, elmesélni a hősi tetteket, a kudarcokat, bemutatni az edzőket, a nagy játékosokat, felidézni az emlékezetes vagy mókás epizódokat, a jelentősebb támogatókat és lelkes szurkolókat, akik nélkül nem képzelhető el egy labdarúgó-mérkőzés. 1922-ben volt az első dokumentált meccs, majd a harmincas években jöttek a híres csapat, a Vörös Ördögök sikerei. Majd hullámhegyek és hullámvölgyek után a 2000-es évek, amikor a felnőtt futball meg is szűnik, de feléled a gyermekfoci – lehetőségként és a jövő zálogaként. (Közben persze megjelennek azok a távoli évek, közte a helyi „*aranycsapat*” éve is, amikor a futball még egész mást jelentett a közösség számára, mint ma...)

A kötet rövid idő alatt, csapatmunkában született, de évtizedek gyűjtőmunkáját tükrözi. A két szerző mellett az egykori (gyermek) szurkoló, id. Naszvadi György emlékezése is bekerült a kötetbe, de nem hagyható ki a sorból az előszót jegyző Nagy Péter agrármérnök, a Gyermekfoci Egyesület elnöke, a bevezetés írója, Tihany Viktor tévés szerkesztő-riporter (*Igaz mesék az Epreskertből*) és a kötet rajzainak készítője, a *Korcsmáros Pál-díjas* Fazekas Attila sem. Meg kell említeni Boros Ignác fodrászmestert is, aki Dobos Józsefnek volt segítségére jelentős szóbeli forrásként a régmúltra

nézve, valamint a helyi futballélet tárgyi emlékeinek gyűjtője révén. A borító, mely egy focilabdát ábrázol – az egyes labdacikkekben a kötet fontosabb fotói szerepelnek – Szolnoki Attila iskolaigazgató ötlete nyomán készült. A könyv tartalmi gondozója, összeállítója: Balogh Mihály.

A bevezetésben (*A magunk mentsége*) a két szerző aggódik, hogy könyvük kevés adatával és a sok személyes emlékekkel talán nem felel meg annak a sporttörténeti kézikönyvnek, aminek szánták, de azért mégis elégedettek az eredménnyel.

Az első részben a legendás testnevelő tanár (edző és játékos), Dobos József *Emlékeim a szentmiklósi futball 20. századi történetéből* című írása olvasható a 11–107. oldalakon. A tanár úr 1955-ben frissen végzett testnevelőként került Kunszentmiklósrára és 2005-ig szemtanúja, s aktív résztvevője a helyi sportéletnek. Közben nemcsak a Testnevelési Főiskolát végezte el 1964-ben, hanem 1965-ben edzői képesítést is szerzett.

Bevezetőjében ajánlja írását „azoknak, akik kedvet éreznek a 20. századba visszarepítő utazáshoz, akiket a kunszentmiklósi labdarúgás múltja érdekel”.

Ezután következik az *Epizódok a helyi futball (h)őstörténetéből* fejezet, melyből kiderül, hogy a szerzőnek a helyi sportélet múltjáról gyűjtött és leírt feljegyzései már 40 éve szunnyadtak a fiókban, amikor 2010-ben régi dokumentumokat, jegyzőkönyveket kapott, illetve egy Fehér Zoltán futballistával folytatott beszélgetésen látta, hogy a kérdező, Balogh Mihály mennyire érdeklődik a város focimúltja iránt. E két fontos momentum ösztönözte további munkára.

Az első „jegyzett” labdarúgó-mérkőzésre 1922-ben került sor (Kunszentmiklósi Turáni Testedző Egyesület néven – a név többször változott), majd megismerjük a csapat játékosait, a fontosabb mérkőzéseket, tornákat. Az epreskerti pálya kialakítására 1925-ben került sor. A sportélet fejlődésének stációi (református sporttelep 1930, torna-

terem 1931, sportuszoda 1934) is említésre kerülnek. A 30-as, majd a 40-es évekből is maradtak fenn adatok. A háború után a vasút támogatta a csapatot anyagilag. A fejezet végén a szerző emlékei és adatközlői (Mészár Gyula, Gerencsér Sándorné) segítségével idézi fel azoknak a vendéglőknek a nevét (tulajdonosát és helyét), ahova egykor a játékosok és szurkolóik a mérkőzés után betértek, és órákig beszélgettek a történeletről – a Makk Hetest, a Krausz és a Zsigmond (Drót) kocsmát, illetve a vasúti restit, a gazdakört, az ipartestületet stb. Ezek felidézése révén a XX. század fontos, de már eltűnt közösségi színterei is rögzítésre kerültek.

Az *Életrépek tanári, játékos és edzői pályámból* fejezetben már saját élmények és tapasztalatok fogalmazódnak meg, kezdve a pályakezdéstől és a helyi futballal való első találkozástól az edzői tevékenységig, majd annak lezárásáig. (Felidézi egy „nemzetközi” – értsd: a kiskunlacházi orosz laktanya-válogatottal vívott – mérkőzés emlékét is.) Végül az utánpótlás-neveléssel foglalkozott, illetve a sportcsarnok vezetőjeként a teremlabdarúgást szervezte.

A következő fejezet, a *Fél évszázad szentmiklósi futballkrónikája* időrendben, tízévenként foglalja össze a csapat elért eredményeit és teljesítményét. (A kilencvenes években új, önálló egyesület alakult a városban Kunszentmiklósi Labdarúgó Sport Club néven.)

A *Kispályás futball szabadtéren, teremfoci a csarnokban* a hatvanas években kezdődő, először az iskola pályáján üzött játékot mutatja be; amit a nyolcvanas években már téli sportként műveltek „fedett pályán” Dunavecscén és Kunadacson, míg a városi

sportcsarnok meg nem nyílt. Ezután több tornát is rendeztek, melyen mind az amatőr, mind az igazolt csapatok jól szerepeltek.

A 30-as években nem volt Kunszentmiklósnak felnőtt második csapata, ellenben 1940 és 1953 között igen, bár sokat nem tudni róla. „*A későbbi kunszentmiklósi II. csapat focija igazi amatőrök kis sikertörténete*”, amiről 1968-cal kezdődően – 1997/98-ig – jóval többet lehet tudni a fennmaradt jegyzőkönyvek alapján.

Részletesen ír a szerző az *Ifisták, serdülők, kölykök* fejezetben az utánpótlás-nevelésről, hiszen testnevelőként és ifiedzőként közvetlen tapasztalatokkal rendelkezik. (Kiemelkedőnek tartja Váli Sándor edzői munkáját is.) A 60-as évektől 2000-ig kíséri nyomon az – 1973-ban bajnoki címet szerzett – ificsapat szereplését: a „*21. század elején néhány évig még volt Kunszentmiklósnak ifjúsági csapata [...] De csak néhány évig.*” A serdülő bajnokságot 1974-ben rendezték meg először Bács-Kiskun megyében. A csapat eredményeit itt is részletesen ismerteti. Végül az 1992-ben a lelkes szülők által alapított Kölyökfoci csapat eredményei, teljesítménye kerül sorra 2000-ig.

Úton, útfélen – portyák, kirándulások címmel egy teherautón idegenbe tartó utazást, az 1990. évi taxisblokád miatt tett kitérők okán emlékezetes buszos utat, és a gyermekcsapattal töltött görögországi nyaralást idézi fel.

A *Taktika, hadrend, felállás* az edző öszszetett, bonyolult feladatát, a taktikát, annak fontosságát ismerteti, illetve a fegyelemről, az állóképességről és gyorsaságról, majd a helyi csapat és ellenfelei játéktípusáról és a cseréről osztja meg véleményét.

A *Játékosportrékban* nyolc játékosról kapunk lexikonszerű adatokat, majd a nem helyi játékosok névsorát.

A *Válogatott fociemlékeim pályáról és pálya mellől* fejezetben először játékosélményeit, nevezetesebb mérkőzéseit és játékos társait, majd a csapattal a pályán kívül

töltött emlékezetes és kedves pillanatokat idézi fel.

Az első részt a *Zárszó* összegzése és a *Hihetetlen, de megtörtént* fejezet zárja, amelyből kiderül, hogy a tanár úr 2020-ban az epreskerti sportlétesítmény névadója lett.

A rövidebb második rész (109–117. oldal) egy 1939-ben érettségizett diák, id. Naszvádi György korabeli tudósítása *Vörös Ördögök – Hajrá Szentmiklós!* címmel, mely egy régi vasárnapot idéz fel, amikor a város sikeres, de 1936-ban feloszlott csapata mérkőzött meg Kalocsával a 30-as évek közepén.

A Balogh Mihály írta harmadik rész, a *Szentmiklósi futballhistóriák és futballista portrék a 20. századból* az „*östörténettel*”, a diákfutballal indul. A futball talán egy kunszentmiklósi születésű fiatal tanár, Baráth Ferenc révén, az általa 1882-ben Budapesten alapított *Játszó társaság* hatására kerülhetett Kunszentmiklósrá. A biztos az, hogy 1911 júniusában már a nyilvános tornavizsga tartozéka volt a diák labdarúgó mérkőzés Kunszentmiklóson.

Ezt követően kerül sor a tényszerű, kronologikus adatközlésre *A mi futballunk a 20. századi sajtóban* és az 1990-ben indult helyi lap írásából a *Szentmiklósi foci a Bakér Mentében* című fejezetekben (123–186. oldal), ahol a hiányos sajtóközlések nyomán évtizedenkénti bontásban követhetjük a futballcsapat eredményeit.

A *Játékos portrék (kapusok, védők, csatárok)* fejezet a csapat jeles egyéniségeit mutatja be: Beles Ferenc, Fehér Zoltán, Jagodics Ferenc, Szabó László. (Itt szerepel Sitkei Lajosné – Böbe, a portás – portréjához kapcsolódóan a nyolcvanas években születő női foci is (187–226. oldal).

Ezt követi *A Ferencváros Kunszentmiklóson – Kunszentmiklós a Ferencvárosban* fejezet, melyben az emlékezetes barátságos meccseket (1934, 1969), illetve a Ferencvárosban is megforduló helyi labdarúgókat (Beles, Fehér) idézi fel (227–235. oldal).

A szerző hangulatos és színes összefoglalója (*Futball)pályám emlékezete*) zárja a

kötetet, mely a kezdetektől (tanulóévek, kapusposzt, ifi játékos és az egyetemista évek után) az öregfiúk csapatáig terjed. Nem hagyható említés nélkül a helyi csapattal mint statisztákkal forgatott *Hazai pálya* című film emlékezetes jeleneteinek leírása sem (236–259. oldal).

Az élőfejnek köszönhetően a kötetben kereső gyorsan eligazodik, mivel a bal oldalon a főfejetet, a jobb oldalon az alfejetet címe olvasható – diszkrét méretű betűnagysággal. A kötetben szereplő fényképek testet adnak a szövegben előforduló eseményeknek, illetve a főszereplő játékosoknak, edzőknek, intézőknek (Csereklei Márta – Márta Fotó munkája); minden esetben közlik a fénykép tulajdonosának nevét, illetve a képen szereplő eseményt és személyeket (egy esetben még a fényképen szereplő téves adatokat is kiigazítva). Az illusztrációk (melyek zömmel Fazekas Attila 1981-es *Focisulijából* valók, kivéve a 31. és a 122. oldalt, ahol az egyik, illetve a másik szerző karikatúrái láthatók) eredetileg az üres helyek kitöltését szolgálták volna, de hangulatosak, és remekül illeszkednek a tartalomhoz. (Az idősebbek bizonyára régi emlékeket, játékokat is felidéznek a rajzok segítségével az 50-es, 60-as évekből).

A könyv fő támogatója az Albert Flórian Labdarúgó Utánpótlás és Sportalapítvány

volt, ezenkívül a megjelenést támogatta Kunszentmiklós Város Önkormányzata és a Miklósi Gyermek Foci Egyesület, valamint magánszemélyek (Aczél Zsigmond, Ajpli Mihály, Csiby Edit, Dr. Losonczy Judit, Gerencsér Sándor Zoltán, Gerencsér Sándorné, Gergő Piroska, Janovics István, Nagy László Gábor, Párkányi Erzsébet, Rácz Pál, Ruzskovics László, Szöllősi László, Teleki Janos, Turi Éva). A megjelenést ifj. Naszvadi György segítette – nélkülük nem jöhetett volna létre ez a futballkrónika. (Ez mintát is adhat arra, hogy a helyi közösség áldozatvállalása is szükséges, hogy a múlt emlékei, értékei ne porladjanak el, hanem közkinccsé váljanak.) A kötetet a Méry Ratio Kiadó gondozta, és a debreceni Alföldi nyomda készítette kiváló minőségben. A könyv tiszta bevételéből a szerzők és a közreműködők szándékát követve az ifjú kunszentmiklósi labdarúgó-tehetségeket segítő alap létesül.

A kiadványt minden, a futball- és a helytörténet iránt érdeklődőnek jó szívvel ajánlhatjuk, egy kunszentmiklósinak pedig „kötelező olvasmány”!

(*Dobos József–Balogh Mihály*: Kunszentmiklós 20 századi futballkönyve. Kunszentmiklósi Gyermekfoci Egyesület, Kunszentmiklós, 2021. 261 oldal)

Murányi Lajos

